

Az első szerkesztők: Kőszeg Ferenc, Szilágyi Sándor, Kis János, Solt Ottília, Petri György, Haraszi Miklós

Politikaesinálás – lapesinálás

Az alapító szerkesztők számára az újságcsinálás egyszerre volt erkölcsi vállalás és létforma: a bőrükön érezték a szabadságjogok sérelmét, a társadalmi szolidaritás hiányát, így magától értetődő volt, hogy amikor a nyolcvanas évek végén egyre inkább lehetővé vált a nyilvános politikai cselekvés és szerveződés, ezek a szálak továbbra sem váltak el. Természetes módon nőtt ki a Beszélő-körből, illetve a bázisát képező demokratikus ellenzékből a Szabad Kezdeményezések Hálózata, majd a Szabad Demokraták Szövetsége, mint ahogy természetes módon vált immár hivatalos sajtóorgánummá a *Beszélő* is. A vékony, eleinte 32, majd 48 oldalon megjelent hetilap az első szabad választások idején érte el népszerűségének és példányszámának csúcspontját: 30 ezret adtak el hétről hétre a Déri Miksa utcai szerkesztőséget szabályosan ostromló rikkancsok. Cikkeit

idézték mindenfelé: utcán, sajtóban, parlamentben, értelmiségi magánbeszédekben, számított, hogy miről miként vélekedik a *Beszélő*, ki kívül vitázik benne, egyszóval egycsapásra mértékadó politikai tényező lett belőle. Pedig szerkesztői, Solt Ottília és F. Havas Gábor későbbi jellemzése szerint leginkább a „pártagitkára” emlékeztetett, s a „professzionizmus” hiányát csak ideig-óráig fedhette el a hamvas amatőrizmus. Az első választáson a szerkesztőség három meghatározó tagja, Kőszeg Ferenc, Solt Ottília és F. Havas Gábor az SZDSZ parlamenti képviselője lett, ami jócskán hozzájárult ahhoz, hogy a közvélemény erre hajlamos része a *Beszélő*-t pártlapként könyvelje el. Tegyük hozzá, mindez párhuzamosan történt azszal, ahogyan nemcsak a „párt”, „pártlap” s hasonló kifejezések váltak ismét szitokszóvá, hanem maga a politika is – hogy miért, messze vezetne. Csökkent a hasonló jellegű vállaltan politikai lapok példányszáma (hacsak nem pumpálták fel mesterségesen), olyan politikai magazinok szüntek meg, mint a kiváló *Világ*.

S közben a *Beszélő* továbbra is macakcsul ragaszkodott eredeti témáihoz és szenvedélyeihez is: a lecsúszottak, a jogaikat megvédeni nem képesek, a szakszervezet és érdekvédelem, a kisebbségek ügyeihez, az erőszakszervezetek jogellenes megnyilvánulásainak feltárásához, melyet továbbra is a politikai rendszerbírálat fókuszaként kezel. A szamizdat *Beszélő*-ben centrális téma volt a határon túli magyarok helyzete, amelynek bemutatására a hetilap tudósítói hálózatot szervezett, Pozsonyból, Kolozsvárról, Ungvárról, Vajdaságból rendszeresen kaptak az írásokat, melyek azonban élesen elütöttek az akkoriban a kormány-sajtóban szokásos megközelítéstől: egyszerre, egy politikai keretben elemezték az ottani magyarok és a többségi nemzet helyzetét. Ehhez kapcsolódott az ugyancsak a *Beszélő* „mániái” közé tartozó kelet-európai tudósítói hálózat: sokan mondták, hogy ha valaki egyszerre szeretne tájékozódni a litván nacionalizmus kérdéseiről és a gagauz liberálisokról, csak olvassa a *Beszélő*-t. Orosz szerzőink első kézből adták a Szovjetunió felbomlásáról szóló híreket, mindehhez pedig Vajna János, a szerkesztőség egyetlen igazi „profi” újságírója, akitől mindannyian rengeteget tanultunk, hozta a világpolitikai hátteret. Mosonyi Alíz igazi szellemi tekintélynek örvendő kultúrarovertot teremtett. Havas Fanny Rábeszélő rovatából bizvást lehetett tájé-

kozódni a kulturális eseményreng-
tegen.

Nagyon jó volt a hetilapot szerkesz-
teni, írni, s nagyon jó volt ott lenni.
Szemünkre vetették, hogy nem tu-
dunk igazán profikká válni, intézmé-
nyesülni: lehet. Viszont igazi műhely
volt és igazi fészekmeleg. Talán Fekete
Éva szeretete tartotta össze legin-
kább a lapot, nemcsak a hetilap-kor-
szakban, amikor saját bőrén kellett
megtapasztalnia, mit jelent az, hogy a
lapot erkölcsi vállalkozásból üzleti
vállalkozássá kellene tenni, hanem a
kezdetektől fogva mindvégig ott volt,
nemrég bekövetkezett tragikus halálá-
ig: akkor is az ő konyhájába költöz-
tünk vissza szerkeszteni, amikor át
kellett térni a havilap kiadására.

A harmadik folyam

Rég gyűltek össze olyan sokan a
Beszélő rendezvényén, mint 1996.
március 15-én a Merlin Színházban:
csaknem félezen voltak kíváncsiak az
újraindult folyóirat első számának be-
mutatójára. Mindenki ott van megint,
akinek fontos a szabad szó, a szabad
gondolat, s hogy legyen egy saját fó-
rum, ahol ezt mind együtt láthatja.
Petri György ez alkalomra költött
Márciusi vénék című versét szavalja,
Eörsi arról beszél, hogy a *Beszélő* „a

*Beszélő-est Moszkvában, a
Beszélő orosz íróbarátaival:
Zufor Garajev, Viktor Jerofejev,
Jevgenyij Popov, Vitalij Mosz-
kalenko, Vlagyimir Turjanszkij,
középen Kőszeg Ferenc és
Kiss Ilona*

sajtószabadság bolondja”, Jordán Ta-
más Adam Michnik „köszöntőjéből”
olvas fel: „gyakran felzaklató igazsá-
gokat kell kimondanunk, nem keres-
hetjük az olvasó kedvét mindenáron”.
Maurer Dóra mintegy válaszul tüskés
fotel tervez az első szám borítójára,
jelezve, hogy a *Beszélő* ezután sem
ígér kényelmes, andalító olvasmányo-
kat, de szellemi izgalmakat annál in-
kább. Mindjárt az első számban Kis
János ír olyan kulcstémáról, mint a
nemzetállam kérdése, Kőszeg a nem-
zetbiztonsági szolgálatokról, Litván
György a múltfeltárás gyötrelmeiről,
Konrád György Európa-kételyeiről,
Komoróczy Géza az ezredvégi pers-
pektívákról, Esterházy Petrivel be-
szélget – egyszóval mintha minden új-
ra a régi lenne. De vadonatúj külső-
ben: Pintér József már-már provokatív-
van szép lapot tervezett, vakító fehér
papíron, szokatlan, finom képsorral
minden oldalon, visszafogott, fekete

matt borítóval – mindenki meg van
lepve. S úgy látszik, a „csoda” most is
tart: visszatértek a régi olvasók, de
van nagyon sok új előfizető, a hetila-
pot felülmúló példányszámmal jele-
nünk meg hónapról hónapra – könyv-
nyi terjedelemben (havonta 12 szerző-
ív, azaz félmilliónyi leütés). Az Inter-
net-látogatókról készült statisztika
szerint a legkedveltebb rovat a *Beszé-
lő évek*: 1957-től kezdődően minden
hónapban egy-egy év történetét vil-
lantjuk fel: esszét közlünk egy-egy
évről (most épp 1967-nél tartunk: Pe-
tő Iván írt róla; 68-ról Heller Ágnes
beszél), melyben egymásra épül a po-
litika és társadalomtörténet, illetve a
magántörténelem, mellékelünk hozzá
kronológiát, dokumentumokat, tárcá-
kat az év filmjeiről, könyveiről, sport-
eseményeiről. A szőnyeg alá söpör-
múltat szeretnénk bemutatni, ahogyan
a lap többi részében a jelen szőnyeg
alá söprését szeretnénk megelőzni.

Gyakran kérdezik: most meddig fog
létezni a *Beszélő*? Azt felelem rá leg-
szívesebben: amíg a *Beszélő évek* tart
tehát még minimum két évig? Aztán:
Vissza a szamizdathoz? – ezt kérdezte
Konrád György is 1987-ben: „Kell-e
még a szamizdat? Muzeális emlék lett
mert mindent ki lehet nyomtatni? Bizo-
nyára. De azért maradjon tartalékban
egy-két nyomdagép.”

Kiss Ilona